

ŽMOGAUS SAUGOS DALYKO DĖSTYMAS MOKYKLOSE Juozapo Laboko patirtis

Parengė Roma Svirgarienė
Kauno Kazio Griniaus progimnazijos
žmogaus saugos mokytoja metodininkė

Žmogaus sauga – kas tai?

- ❖ Prieš kelerius metus mokyklos ugdymo planuose atsirado naujas dalykas – žmogaus sauga. Anksčiau buvęs integruotas, šiuo metu jis padarytas kaip atskiras dalykas, turintis savo metinę įskaitą.
- ❖ Žmogaus saugą derėtų suprasti kaip seniau vykdytų civilinės saugos mokymų programą, adaptuotą šiandienos socialinėms, politinėms ir kitoms realijoms.
- ❖ Pažvelgę į žmogaus saugos bendrąją programą pastebėsime, kad joje yra itin platus spektras temų – pradedant psichologiniu nusiteikimu grėsmės akivaizdoje, streso valdymu, baigiant tam tikrais aplinkosaugos klausimais.
- ❖ Taigi kūrybiškai mąstančiam mokytojui sudarytos ganėtinai geros sąlygos kurti įdomias pamokas pagal tokias plačias tematikas. Vis dėlto yra ir tam tikros rizikos, kad šios pamokos gali virsti kalbėjimu apie nieką.
- ❖ Platus temų spektras atveria nemenkas galimybes kurti integruotas pamokas, kuriose būtų *praktiškai taikomos žinios*
- ❖ Labai svarbu pabrėžti, kad žmogaus sauga yra iš esmės į praktiką orientuotas dalykas, kuriam *teorinių modelių kaip ir nėra*, tad tuo turėtų vadovautis kiekvienas pradėjęs dėstyti šį dalyką.

Rengiant žmogaus saugos **teminį planą** artėjantiems mokslo metams, pravartu apgalvoti, kokias temas, kokiu metų laiku pristatysite

➤ Galima atrasti įdomių sąsajų:

praėjusiais metais (2019m.) buvo galima vesti puikias pamokas žiemos viduryje, spaudžiant rekordiniams šalčiams. Šių pamokų tematika buvo ekstremalus šaltis, jo padariniai, kaip elgtis esant tokiam gamtos reiškiniui.

➤ Išnaudokite mokinių patirtį vienu ar kitu klausimu:

apie vagystes ir jų prevenciją. Mokiniai gali pasidalinti pastebėjimais ir patirtimi, kaip iš jų ar jų draugų buvo *pavogę dviratį, piniginę, telefoną* ir t. t. Aptarti aplinkybes, įvykių seką ir kelti klausimus, *ką reikėjo daryti kitaip, kad būtų išvengta vagystės, kokias apsaugos priemones kitą kartą reikėtų naudoti ir pan.*

➤ Pravartu atsižvelgti į mokinių amžiaus specifiką - vienos siūlomos temos gali būti per lengvos, o kitos per sudėtingos tam tikro amžiaus auditorijai:

jaunesnė auditorija mieliau priima paprastesnes temas

vyresniems geriau tinka temos, kuriose aptariami įvairūs socialiniai, kultūriniai, teisiniai, kariniai, politiniai klausimai, t. y. pateikiama problematika, susijusi su platesniais kontekstais.

Darbas su vyresniaisiais (gerosios patirties pavyzdžiai)

- **Integruotos chemijos ir žmogaus saugos pamokos 10-oje ir 9-oje klasėje:**

Chemijos tema: Nuodai, žmogaus saugos tema: Cheminis pavojus

Rezultatas puikus: pirmąją pamokos dalį mokiniai klausosi chemijos kurso, kaip veikia pavojingos cheminės medžiagos žmogaus organizme, o antroje – aptariama, kaip reikėtų elgtis kilus cheminiam pavojui (masinio informavimo priemonės, evakuacija, maisto atsargos ir t. t.).

- Lygiai tokiu pat metodu galima pasinaudoti pamokoje su 9-omis klasėmis, kur aptariama šių metų padangų gamyklos gaisras Alytuje. **Aktualu, įdomu, įtraukia.**
- **Integruotos žmogaus saugos ir anglų kalbos pamokos:**

Toks sprendimas priimtas atsižvelgiant į tai, kad nemažai medžiagos apie civilinę saugą yra būtent anglų kalba. Su mokiniais klausydami vaizdo paskaitų ir pasakojimų, atsirinkinėjome mažai žinomus ar negirdėtus anglų kalbos žodžius.

Darbas su vyresniaisiais

„Google Maps“ platforma, kurioje įsijungus „ortofoto“ funkciją galima matyti Lietuvos ir pasaulio žemėlapius

Praktinis pastebėjimas: žmogaus saugos dalyko dėstymui labai **praverčia „Google Maps“ platforma, kurioje įsijungus „ortofoto“ funkciją galima matyti Lietuvos ir pasaulio žemėlapius, stebėti, pavyzdžiui:**

- nerimą keliančią Astravo atominės jėgainės statybą ir čia pat kalbėti ta tema;
- galima iliustruoti Jonavos „Azoto“ avariją;
- Alytaus gaisrą ir begales kitų temų.
- kaip vieną papildomai pasirinktą temą su mokiniais galima pasirinkti karinės grėsmės ir kaip civiliai turėtų elgtis karinės grėsmės akivaizdoje. „Google Maps“ platformos pagalba galima aiškiai matyti nedraugiškų valstybių karinių pajėgų dislokavimas (džiugu, kad tik kareivinėse). Mokiniam gali kilti labai daug įdomių klausimų ir pastebėjimų.
- galima aptarti evakuacijos iš didžiųjų miestų tematiką, kurią iliustruoti padeda aukštos kokybės „Google Maps“ **aerofotografinės nuotraukos**.

Aktuali ir praktiška tema

- Viena tokių temų, kurios, nėra programoje, tačiau galime eksperimentuoti su mokiniais -

KIBERNETINIS SAUGUMAS

Tai ne tik nacionaliniu, bet ir pavienio individo lygmeniu svarbi tematika, kurioje yra būtinis bent elementarus raštingumas, terminologijos suvokimas, bendros saugumo taisyklės.

Vyresniųjų klasių mokiniams atsiskaitymo už visus metų darbą pavyzdys

Kad tai nebūtų rašymas-skaitymas, galima pasiūlyti –

EITI Į KINO FILMĄ IR DALYVAUTI DISKUSIJOJE SU TAI TEMAI PARINKTU SVEČIU-EKSPERTU

Ši formulė pasiteisina puikiai, juolab kad kino teatrai turi galimybę išnuomoti dideles sales, rodyti pasirinktus filmus ar net leisti žiūrėti savo atsineštus filmus. Beje, reikia pasakyti, kad **mokytojai gali drąsiai kreiptis į filmo autorius su prašymu leisti nemokamai parodyti vieną ar kitą filmą edukaciniais tikslais**. Pavyzdžiui, filmas apie karą Ukrainoje „Breaking Point: The War for Democracy in Ukraine“ (2017), Po filmo vyksta diskusija su svečiais, dalyvavusiais Ukrainos įvykiuose, diskutuojama apie pilietinį pasipriešinimą, civilių vaidmenį ir saugumo priemones tokiuose konfliktuose. Tokia pasirinkta atsiskaitymo forma netradicinė, nauja, bet reali, praktiška, paprasta.

Darbas su mažesniaisiais (5-7 klasės)

- Penktokai dar mėgsta piešti. Jiems sukurtos specialios užduotys pagal tematikas, kuriose turi spalvinti, piešti, užpildyti teminius laukelius.
- Tematikos parenkamos kuo aktualesnės, netgi atsižvelgiant į mūsų šalies geografinį, socialinį kontekstus.
- Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentas yra parengęs keletą nedidelės apimties vaizdo filmų, kuriuose metodiškai teikiami nurodymai, kaip elgtis gaisro, audros, socialinių pavojų situacijose. Šiuos vaizdo filmus įtraukiame į dalyko dėstymą: mokiniai užsirašo saugaus elgesio taisykles, analizuoja jas, kelia diskusinius klausimus.
- Atkreiptinas dėmesys, kad šio amžiaus vaikams labai svarbu ugdyti supratimą, kad mus supanti bendruomenė (šeima, mokykla, namo bendruomenė) iš esmės gali padėti spręsti tam tikras problemas.
- Šia bendruomenės kaip pagalbos tema vyko ekskursija po savo mokyklą, aplankant pagalbos specialistus, administraciją, budėtojus. Po ekskursijos diskutavome, kur reikėtų kreiptis pagalbos vienu ar kitu klausimu mokykloje, kur konkrečiai sėdi mūsų aplankyti specialistai, kokie jų vardai ir t. t. Tokiu būdu ugdoma pažintis su savo mokykla (kad specialistai nėra tik mechaninės figūros, bet realūs žmonės, kurie moka bendrauti ir esant reikalui gali padėti).

Priešgaisrinė evakuacija ir jos pratybos

Apie evakuaciją žino visi iš anksto:

Ne kartą teko stebėti tokias „pratybas“ (sąmoningai kabutėse), kuriose visi veikėjai jau žino, kada jos įvyks, būna iš anksto įspėti, viskas paruošta, lieka tik formaliai „išeiti į lauką“, užsivelkant atsineštas striukes ir paltus. Realiam gyvenime kilus gaisrui nebūtų laiko nei paltams, nei striukėms, nei rankinukams pasiimti. Tad turime praktinę problemą su šios kompetencijos ugdymu – ji ugdoma formaliai, dėl „varnelių“

Vienos klasės evakuacija per žmogaus saugos pamoką iš anksto nepranešus:

Buvo sugalvota vienos klasės evakuaciją organizuoti per žmogaus saugos pamokas. Modelis pasiteisino ir jį imta taikyti kitoms klasėms.

Modelio, kai apie evakuaciją nepranešama, taikymas kitose pamokose:

Tokio modelio esmė – inscenizuoti evakuaciją ir pagal aptartas su klase ir auklėtoja evakuacijos taisykles įvykdyti vienos klasės evakuaciją per įmanomai trumpiausią laiką. Po evakuacijos mokiniai grįžę į klasę, labai konkrečiai aptaria padarytas klaidas, neišnaudotas galimybes ir teisingus sprendimus. Tokių pamokų tikslas – mokiniam išugdyti supratimą apie tai, kas yra ir kaip vyksta evakuacija, kaip skaityti evakuacijos planus mokykloje ir t. t.

Modeliui patobulinti sugalvota ir speciali užduotis-varžybos

Kuri klasė (laikydamosi evakuacijos taisyklių) greičiausiai evakuosis iš mokyklos. Mokiniai tai priima kaip labai smagų žaidimą, per kurį konkrečiai ugdoma nauja kompetencija.

Žmogaus saugos dalyko dėstymas, pasitelkiant vietos bendruomenę

- Vietos savivaldos ar už mokyklos teritoriją atsakingas **policijos skyrius** norėtų ir galėtų vesti užsiėmimą tam tikra tema
- Netoliese mokyklos esanti **priešgaisrinės saugos komanda**
- **Pirmosios pagalbos komanda**
- **Karinio dalinio atstovai**
- Neišnaudoti resursai tokioms pamokoms vesti yra **tėvų bendruomenė**. Asmeninė patirtis rodo, kad tėvai noriai įsitraukia į patirties pasidalijimus, temines diskusijas, įdomiai geba pristatyti įvairias žmogaus saugos dalyko temas – tereikia kreiptis, paprašyti, pakviesti. Tėvai yra ypač susidomėję saugumo klausimais, tad žmogaus saugos dalykui tai tikrai į naudą.

Patirtį apibendrinant

Žmogaus saugos dalykas atrodytų svetima, neįdomi tema, išsiskirianti iš mokyklos darbotvarkės. Vis dėlto jei tinkamai prieinama, ji gali tapti įdomia ir įtraukiančia, praktinį pobūdį turinčia pamoka. Ar darysite pagalbos skambučio simuliaciją, ar aptarinsite telefoninių sukčių veikimo metodikas, ar kalbėsime apie cheminį ir biologinį pavojus – visa tai gali didinti mokinių sąmoningumą, padėti išgelbėti gyvybes ar apsaugoti turtą ateityje.

- *Jei turite patirties dėstant žmogaus saugos dalyką ir norėtumėte ja pasidalyti, ją aptarti, galite rašyti straipsnio autoriui elektroniniu paštu juozapas.labokas@gmail.com.*